

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ

У статті визначено, що адміністративно-правовий статус організації пробації в Україні – це взаємопов'язаний комплекс закріплених на законодавчому рівні завдань, прав та обов'язків органів пробації України, відповідно до яких реалізується система наглядових та організаційно-правових заходів, що застосовуються за рішенням суду стосовно осіб, щодо яких здійснюється судове провадження, а також стосовно осіб, які притягнуті до відповідальності в судовому порядку та вину яких доведено відповідно до законодавства України.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, організація, публічна адміністрація, підсудність, права, пробація, публічна адміністрація, суб'єкт.

В статті определено, что административно-правовой статус организации пробації в Украине – это взаимосвязанный комплекс закрепленных на законодательном уровне задач, прав и обязанностей органов пробації Украины, согласно которым реализуется система надзорных и организационно-правовых мер, применяемых по решению суда по отношению к лицам, относительно которых осуществляется судопроизводство, а также по отношению к лицам, которые привлечены к ответственности в судебном порядке и вина которых доказана в соответствии с законодательством Украины.

Ключевые слова: административно-правовой статус, организация, публичная администрация, подсудность, права, пробація, публичная администрация, субъект.

The article determines that the administrative and legal status of the organization of probation in Ukraine is an interconnected set of tasks, rights and obligations of the probation bodies of Ukraine, which are fixed at the legislative level, in accordance with which the system of supervisory and organizational-legal measures applied in court decision is implemented. in relation to persons, which are subject to judicial proceedings, as well as in relation to persons who were brought to justice in court and the guilty of which has been proved in accordance with the legislation of Ukraine.

Key words: administrative-legal status, organization, public administration, jurisdiction, law, probation, public administration, subject.

Вступ. Адміністративно-правове регулювання організації пробації в Україні посідає провідне місце в діяльності публічної адміністрації, щодо організації та виконання це системи наглядових і соціально-виховних заходів. Забезпечення організації пробації в Україні є основним завданням для тих органів, які створені й функціонують спеціально для виконання визначених Законом України «Про пробацію» завдань.

Виправлення засуджених і запобігання вчиненню ними злочинів повторно є провідним профілактичним засобом недопущення порушення прав, свобод і законних інтересів громадян. Крім того, інститут пробації в Україні функціонує ще й для забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинувачених, з метою прийняття судом рішення про захід їхньої відповідальності.

Нині в Україні проводиться наполеглива робота із запровадження повноцінного функціонування пробації як вагомого чинника демократичного суспільства. Зокрема, створено єдину державну установу під назвою «Центр пробації», цій установі підпорядковуються всі органи з питань пробації. Оскільки на кримінально-виконавчу інспекцію Державної кримінально-ви-

конавчої служби покладено так багато завдань, український законодавець логічно запровадив новітній інститут пробації.

Отже, усе вищевикладене визначає актуальність теоретичних і практичних проблем адміністративно-правового регулювання організації пробації в Україні.

До проблеми адміністративно-правового статусу організації пробації в Україні зверталися вчені-адміністративісти: В. Авер'янов, Р. Абизов, В. Басс, О. Бакаєв, В. Бурдін, І. Богатирьов, Ю. Битяк, В. Галушко, Н. Гуторова, М. Дамірчєв, Т. Денисова, П. Дітєвський, В. Заросило, В. Овчаренко, С. Пономарьов, Б. Протченко, А. Нонко, О. Радишевська, С. Стеценко, В. Ткаченко, О. Тихомиров, В. Трубніков, В. Тютюгін, О. Кальман, Ю. Кашуба, О. Книженко, В. Колпаков, О. Кузьменко, Р. Мельник, Т. Цуркан, В. Шкарупа, В. Ємельянов, О. Запорожець, В. Іванов, В. Селіверстов, В. Сергєєва, В. Уткін, О. Філімонов, Н. Юзікова, А.О. Яровий та ін. Проте вони свої наукові пошуки не зосереджували на проблематиці, яку досліджуємо ми.

Постановка завдання. Мета статті – на основі теорії адміністративного права, аналізу відповідних нормативно-правових національних і зарубіжних нормативних актів, праць учених та інших джерел розкрити проблему адміністративно-правового статусу організації пробації в Україні.

Результати дослідження. Для початку звернемося до тлумачного словника української мови, організація – це об'єднання людей, суспільних груп, держав на базі спільності інтересів, мети, програми дій тощо [1].

Оскільки адміністративно-правовий статус організації пробації в Україні покладено на органи публічної адміністрації, перейдемо до визначення наступного терміна. Зокрема, на думку Т. Кравцової та А. Солонар, публічна адміністрація – це певним чином побудована система органів державної виконавчої влади та виконавчих органів місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації й інші суб'єкти, наділені адміністративно-управлінськими функціями, які діють з метою забезпечення як інтересів держави, так й інтересів суспільства загалом. При цьому їй притаманні властивості, які відрізняють її від інших державних утворень і які можна побачити у визначенні цього поняття. Діяльність усіх державних органів базується на певних принципах, не є винятком і публічна адміністрація, вона також діє відповідно до певних принципів – верховенства права, гуманізму, законності, демократизму, професійної компетентності, відповідальності тощо [2, с. 523].

Метр адміністративно-правової науки професор В. Колпаков розкриває термін «публічна адміністрація» як систему організаційно-структурних утворень, що на законних підставах набули владних повноважень для їх реалізації в публічних інтересах. Усе це зумовлює необхідність розглядати теорію публічної адміністрації як методологічну основу адміністративного права й використовувати її поняття як базове у формуванні адміністративно-правових відносин [3; 4, с. 36].

М. Горбач визначила такі особливості правового статусу суб'єктів публічної адміністрації: 1) він є взаємопов'язаним комплексом юридично закріплених адміністративних прав та обов'язків, установлених на основі адміністративно-правових норм, позитивного й негативного характеру, що мають загальний, універсальний характер для всіх однорідних учасників адміністративно-правових відносин; 2) невід'ємними елементами адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації є адміністративні права й обов'язки, а адміністративна відповідальність є основним додатковим елементом їхнього статусу, без якого їхнє функціонування втрачає будь-який сенс; 3) адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації обов'язково виявляється в потенціальній взаємодії з іншими суб'єктами й об'єктами права, що здійснюється на основі норм адміністративного права з метою забезпечення прав, свобод або/і законних інтересів за умови недопущення створення передумов щодо порушення засвідчених цінностей інших суб'єктів права [8].

За змістом адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративного права – це взаємопов'язаний комплекс юридично закріплених адміністративних завдань (функцій), адміністративних прав та обов'язків, установлених на основі адміністративно-правових норм, а також адміністративно відповідального позитивного (реалізується владними суб'єктами адміністративного права) і негативного (накладається на суб'єктів адміністративного права) характеру, що мають загальний, універсальний характер для всіх однорідних учасників адміністративно-правових відносин [8].

Отже, адміністративно-правовий статус організації пробації в Україні – це взаємопов'язаний комплекс закріплених на законодавчому рівні завдань, прав та обов'язків органів пробації України, відповідно до яких реалізується система наглядових та організаційно-правових заходів,

що застосовуються за рішенням суду стосовно осіб, щодо яких здійснюється судове провадження, а також стосовно осіб, що притягнуті до відповідальності в судовому порядку й вину яких доведено відповідно до законодавства України.

Згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України, з 1 січня 2018 р. почала функціонувати державна установа під назвою «Центр пробації» [5].

Державна установа «Центр пробації» є неприбутковою державною установою, створеною для забезпечення виконання завдань державної кримінально-виконавчої служби України з питань пробації та безпосереднього спрямування й координації діяльності уповноважених органів з питань пробації, що належить до сфери управління Мін'юсту. Зокрема, діяльність Центру пробації спрямовується та координується заступником Міністра юстиції України відповідно до розподілу обов'язків [6].

Основними завданнями Центру пробації є такі: організаційно-методичне і практичне забезпечення завдань пробації відповідно до принципів, закріплених законодавством про пробацію; здійснення наглядової пробації, соціально-виховної роботи із засудженими, до яких застосовано пробацію, забезпечення судів інформацією, що характеризує обвинувачених (досудові відповіді); виконання кримінальних покарань у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт; здійснення контролю за виконанням покарання у вигляді штрафу; здійснення нагляду за особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням, а також звільненими від відбування покарання вагітними жінками й жінками, які мають дітей віком до трьох років; забезпечення направлення засуджених до обмеження волі, які на час винесення вироку не перебували під вартою, до кримінально-виконавчих установ відкритого типу; виконання адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт і виправних робіт; організація підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у вигляді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк; організація взаємодії та контролю за діяльністю повноважених органів з питань пробації; моніторинг ефективності заходів пробації та розроблення пропозицій щодо їх удосконалення й подальшого розвитку пробації в Україні з урахуванням міжнародних стандартів пробації; забезпечення взаємодії з міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, судами, установами та організаціями, науковими й навчальними закладами з питань реалізації завдань, визначених законодавством про пробацію; формування вимог до професії та кваліфікаційних характеристик персоналу Центру пробації, підрозділів повноважених органів з питань пробації та підготовка пропозицій щодо його відбору й навчання; створення ефективної комунікації Центру пробації, уповноважених органів з питань пробації та громадськості, що базується на принципах прозорості, довіри, партнерської взаємодії; здійснення міжнародного партнерства у сфері пробації; складання проекту кошторису видатків та утримання Центру пробації, уповноважених органів з питань пробації з обґрунтуваннями й детальними розрахунками; підготовка пропозицій до паспортів бюджетних програм і звітів про їх виконання [6].

Контролюючим органом Центру пробації є Міністерство юстиції України. Очолює Центр пробації директор, який призначається на посаду та звільняється державним секретарем Мін'юсту, в тому числі він організовує роботу Центру пробації та уповноважених органів з питань пробації.

Розглядаючи специфіку нашої проблематики, перейдемо до Закону України «Про пробацію». Зокрема, орган пробації в межах своїх повноважень організовує таке: забезпечення суду досудовими доповідями про обвинувачених; здійснення нагляду за засудженими; виконання покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт; реалізацію пробаційних програм стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням; соціально-виховну роботу із засудженими; підготовку до звільнення засуджених, які відбувають покарання у вигляді обмеження волі й позбавлення волі на певний строк [7].

Отже, адміністративний орган «Центр пробації» здійснює всі функції, пов'язані із забезпеченням досудового розгляду та виконанням судових рішень щодо осіб, які порушили чинне законодавство України.

У статті 19 Закону України «Про пробацію» визначено правовий статус персоналу органу пробації. Під час здійснення нагляду персонал органу пробації має право: перебувати на земельних ділянках, у жилих та інших приміщеннях громадян за їхньою згодою, а також на території й у приміщеннях підприємств, установ та організацій з повідомленням про це керівника або уповноваженої ним особи; відвідувати суб'єктів пробації за місцем їхнього проживання, роботи або навчання; викликати суб'єктів пробації до органу пробації та отримувати від них усні чи письмові пояснення; персоналу органу пробації безоплатно надається в установленій ним строк

інформація, необхідна для здійснення його повноважень; невиконання законних вимог персоналу органу пробачії тягне за собою відповідальність, установлену законом (ст. 19) [7].

Стаття 19 Закону України «Про пробачію» регламентує положення, відповідно до якого Центр пробачії має права, завдяки яким виконується й організується робота у сфері пробачії.

Суб'єкти пробачії користуються всіма правами людини та громадянина, передбаченими Конституцією України, крім обмежень, визначених законами України й установлених рішенням суду. Крім того, основними правами суб'єктів пробачії є такі: участь у підготовці досудової доповіді; участь у складенні індивідуального плану роботи із засудженим; роз'яснення своїх прав та обов'язків; отримання інформації про умови відбування покарання та здійснення органом пробачії нагляду; отримання інформації про можливу допомогу й консультації; участь у програмах і заходах, що організуються органом пробачії; дотримання правового режиму інформації з обмеженим доступом; оскарження рішень, дій або бездіяльності персоналу органу пробачії [7].

Основні обов'язки суб'єктів пробачії також визначені в Законі України «Про пробачію», відповідно до якого вони зобов'язані виконувати встановлені законом і покладені на них рішенням суду обов'язки; не вчиняти правопорушень; виконувати законні вимоги персоналу органу пробачії; надавати достовірну інформацію персоналу органу пробачії [7].

У статтях 6 і 7 Закону України «Про пробачію» визначено права й обов'язки органів пробачії, які вони можуть здійснювати щодо суб'єктів пробачії та завдяки яким визначається адміністративно-правовий статус органів пробачії.

Висновки. Адміністративно-правовий статус організації пробачії в Україні – це взаємопов'язаний комплекс закріплених на законодавчому рівні завдань, прав та обов'язків органів пробачії України, відповідно до яких реалізується система наглядових та організаційно-правових заходів, що застосовуються за рішенням суду стосовно осіб, щодо яких здійснюється судове провадження, а також стосовно осіб, які притягнуті до відповідальності в судовому порядку та винуватих доведено відповідно до законодавства України.

Список використаних джерел:

1. Словник української мови: в 11 т. Том 5. 1974. С. 739.
2. Кравцова Т., Солонар А. Поняття та принципи діяльності публічної адміністрації. Форум права. 2010. № 4. С. 522–525.
3. Галуцько В. Публічний інтерес в адміністративному праві. Форум права. 2010. № 4. С. 178–182.
4. Коваленко В., Колпаков В. Курс адміністративного права України: підручник / Національна академія внутрішніх справ. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 805 с.
5. Про утворення державної установи «Центр пробачії»: Розпорядження від 13 вересня 2017 р. № 655-р. Київ, 2018. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/250287906>.
6. Положення про державну установу «Центр пробачії». 2018. URL: <http://kosivrda.gov.ua/attachments/category/156/Polozennya.pdf>.
7. Про пробачію: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2015. № 13. Ст. 93. Із змінами, внесеними згідно із Законом від 21.12.2016 № 1798-VIII. Голос України. 2015. № 35.
8. Горбач М. Адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративного права: теорія і практика: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Київ, 2017. 18 с.